

ken heeft praeparaten
toegelaten tot de
vins, Santpoortstra-
le kerken dienen en
nemen.

Arnhem heeft besloten
derde predikantsplaats
in administratie, die
t uitbracht, besloot
een gemeentevergadering
an deze aangelegenheid
werk in het begin van

eraad der Geref. Ker-
collecte te houden van
n een vierde plaats van
it aan giften en legaten
bestemd worden voor
en andere bestemmingen
evr. de wed. Ds J. van
por den bouw worden

ELD VERBAND"

te Tienhoven.

ERDE KERK.

m-Zuid.

Telst: 2 Cor. 4:7.

MEENTEN.

am-Zuid.

ORMDE KERK.

Wichen te Amsterdam
arle (Ov.).
De Bilt.
Overzande-Driewegen
kerk.
Broeyer te Woerden
rk.
tenhoef.

recht.
J.).
len): H. W. Crentb

r, voorg. Vr. Herv.
hdewater.

te Mijnsheerenland.

1b.
10a.

etr. 1:25.
3:11b.

Reformatie" is door zij
te oplage HET blad voor
ILIE-ADVERTENTIEN.
Gereform. kringen ge-
n daarmede te rekenen.

Uitgaven van
ERBAAN & LE COINTRE
GOES

DEON Prijs f0.40
E OPWEKKING VAN
ZARUS Prijs f 0.50
E WIJZEN UIT HET
STEN, en SIMON DE
KRUGSKNECHTEN IN
ZAAL Prijs f0.20

Bijbelsche Geschiedenis
verteld voor jongens
en meisjes door
J. VAN WIJLEN

lijgbaar in den Boek-
el of na overschrijving
het bedrag op postrekening
Nr 36000 bij de Uitgever

Muziektijdschrift
E HARP

met
dolijksche Muziekbijlagen
f 1.50 per jaar

redactie van F. PIJLMAN
proef met een abonnement
en U zult algeheel v
doening smaken.

ministratie-Adres:
usstraat 65 - Amsterdam

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Ds R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bosma, 's-Gravenhage; Ds K. Fernhout, Baarn; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Ds C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Ds F. C. Melijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Ds A. Ringalda, Ermelo; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Ds J. de Vries, Tilburg; Ds J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris
der Redactie:

Dr C. TAZELAAR, 2e Const. Huygensstr. 77, Amsterdam

Drukkers-Uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Kerstfeest. — Uit de Schrift: God en mensch. (Gen. 3:5 en Fil. 2:8). — Kerkelijk Leven: Erasmus en Calvijn, de peters van één kind. Ook de Chr. politiek in gevaar. IV. — Lit. en Kunst: Kerstpoëzie. — Vakwetenschap en Praktijk: Folklore rondom het Kerstfeest. — Pop. Wet. Schetsen: De psychische ontwikkeling van den mensch tusschen zijn dertigste en vijftigste jaar. III. — Zending en Evangelisatie: Evangelisatie-motieven uit de werken van Mevrouw Bosboom-Toussaint. IV. — Stemmen uit onze kerken: Dat door de nieuwe kerkliederen „verdeeldheid ontstaat“! en nog iets. — Perschoon. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Kerstfeest.

Kerstfeest is het feest van de menschheid.

Het is het feest van de menschheid, omdat het is het feest van Jezus.

Het kan het feest van de menschheid zijn als feest van Jezus, omdat Jezus Christus is de God met ons.

Op Kerstfeest triumfeert Gods genade. Maar op Kerstfeest wordt tevens in beginsel hersteld Gods schepping.

God wordt mensch.

Maar tevens is het waar, dat omdat God mensch wordt, de mensch weer mensch wordt. De vleeschwording des Woords betekent tegelijkertijd dit, dat de menselijke natuur zichzelf weer kan terugvinden en hersteld kan worden.

In de herschepping, die in het feit van het Kerstfeest het begin van de vervulling harer voorwaarde vindt, wordt immers de schepping, die door den mensch onder den vloek gebracht was, weer hersteld.

De kroon van Gods schepping was de mensch. De mensch was het kind in het huis, dat God geschapen had, het huis vol van Zijn wonderen, vol van Zijn wijsheid, vol van Zijn waarheid, vol van Zijn liefde. Maar als die mensch, dat kind in huis, valt en als de band met den Vader wordt verbroken, dan ondervindt heel het huis de gevolgen en ligt straks gansch de schepping onder den vloek.

Dan ligt de kroon van Gods schepping verbroken ter neer. De mensch is ontadeld; hij heeft het heilig recht op zijn menscheit, zijn eer als kind in het huis der schepping, verloren. En hij kan de herstelling van zijn leven niet vinden.

Toldat Jezus komt, die de mensch is, de tweede Adam. Hij komt om te herstellen wat de mensch had verbroken. Hij komt dus ook om te herstellen dien mensch zelve. Om te herstellen dien mensch in zijn eer, in zijn rechtspositie. Hij komt om het kind weer terug te leiden in het straks herstelde huis.

Kerstfeest is het feest van de herstelling van den mensch. Men vraagt in onzen tijd om het echt menselijke. De mensch wil zich uitleven. Of wel, hij wil zijn gaven geven in den meest gebonden vorm.

De gebondenheid van den mensch, de gebondenheid van ons menselijk geslacht roept bij de gebonden telkens weer reacties op. De arme stumper, die niet weet van het paleis, waarin hij geboren werd, en die niet verstaat de oorzaak van zijn ellende, is heel den dag bezig te rammelen aan de ketenen van het knechtschap, die hem drukken, die hem pijn doen. Voor zijn voeten ziet hij liggen de brokstukken van de kroon, die hij eerst droeg. Hij grabbelt in het slijk om de juweelen, die hij nog schitteren ziet, bijeen te zoeken. Straks flanst hij ze met een maakwerk van eigen vinding aan elkaar. Drukt een gedrochtelijk maaksel om zijn slapen en jubelt het dan uit: „Zie ik ben een koning weer. Weet het: Ik ben een God in het diepst van mijn gedachten“.

En men roept om vrijheid.

Men ziet het eigen levenshuis aan voor een paleis, waarin men zich thuis voelt, waarin de

vrijheid lacht, waarin men mensch kan zijn weer, Mensch.

Het is ook zoo heerlijk om mensch te zijn. Is er niet een beeld van God in den mensch gelegd? En herinnert niet elke gedachte, elke streving, elke begeerte eraan, dat die mensch vermogens heeft, die verre uitgaan boven datgene wat hij aan kunnen in de schepping rondom vindt?

Zoo wil de mensch weer Mensch worden. Hij wil Mensch worden door zijn vrijheid weer te vinden, door een koninkrijk van denken en een koninkrijk van kunnen zich te verwerven en hij zoekt groote dingen. Hij bouwt zich paleizen. Hij dicht zich idealen. Hij componeert zich jubelzangen. Leve de Mensch!

Kerstfeest is het feest van Jezus Christus. En daarom is het het feest van den herstelden mensch.

De wereld zal herschapen worden. Ook de mensch. Het kind zal weer tot den Vader teruggebracht worden. En daarom zal ook het huis van onder den vloek worden verlost.

Zal dit echter mogelijk zijn, dan moet de Zone Gods ingaan in onze menselijke natuur. Dan moet Hij Zelf dragen de boeien, waardoor wij zijn gekluisterd. Dan moet Hij, o mysterie, gezocht worden in alle dingen gelijk als wij.

Op Kerstfeest gedenken wij het wonder, dat de Zone Gods aanneemt onze menselijke natuur. Hij wordt mensch zonder het getal der menschen met één te vermoederen. Hij is de Mensch, zonder een mensch te zijn.

In Hem heeft de menselijke natuur weer de wondere eere om aan den band van de knechtschap der ongerechtigheid onttrokken te zijn.

In Hem doet die menselijke natuur weer datgene, waarvoor zij geschapen is, n.l. dienen.

Ja, dienen den heiligen Persoon van den Zoon.

En als zij zoo in Hem dient, vindt zij weer haar plaats die zij naar scheppingsorde had, zij wijdt haar dienst aan de heerlijkheid des Allerhoogsten.

Daarom is Kerstfeest al dadelijk ook het feest van de menselijke natuur, het feest van de menschheid. De menselijke natuur mag weer de eere vinden, waarbij zij in beginsel hersteld is.

Maar daarmede is niet de betekenis van Kerstfeest uitgeput.

Het herstel van de menselijke natuur in Christus is slechts voorwaarde voor de mogelijkheid om die menselijke natuur tegelijkertijd te doen ondergaan onder het gewicht van de straf die zij had verdiend.

In den Heiland wordt die menselijke natuur teruggebracht op de plaats waar zij moet zijn, maar wordt zij tegelijkertijd gebracht in dubbelen zin in de betrekking die haar krachtens haar wezen toekam.

Want is eenerzijds die menselijke natuur geschapen om te dienen de heerlijkheid des Allerhoogsten, door de schuld van den mensch is die menselijke natuur ook gekomen in een staat en een stand, waarin de Allerhoogste haar slechts treffen kon met het volle gewicht van Zijn vloek.

Daarom neemt op het eerste Kerstfeest Jezus Christus die menselijke natuur op, om haar in zich te doen dienen op volmaakte wijze den wil en de heerlijkheid Zijns Vaders. Maar om haar tegelijkertijd neer te slingeren in den banierd van de hellesmart, om haar te doen verpletteren onder het eeuwige gewicht van den vloek Gods.

Tot tweërlei gehoorzaamheid is in verband met het tweërlei recht, dat over de menselijke natuur heerscht, de Christus Gods geroepen.

Hij neemt onze natuur aan om gehoorzaam te zijn door Zijn daad, om te herstellen de natuur van den mensch door Zijn staag volbrengen van den wil des Vaders; maar Hij neemt ook de menselijke natuur aan om die natuur te herstellen door Zijn lijden, door trouw dragen van den vloek Gods, tot de laatste druppel uit den lijdensbeker is gedronken.

Zoo is Kerstfeest het feest van de herstelling van den mensch, doordat die menselijke natuur in den Christus kan doen en kan dulden, kan

gehoorzamen aan de Wet en kan gehoorzamen aan de straf. Daarom is Kerstfeest het feest van de menschheid.

Zoo Kerstfeest te zien geplaatst midden in de verbrokenheid van dit leven, beteekent Kerstfeest te zien als het remedie voor de klachten van deze eeuw.

Jezus Christus, de tweede Adam, hervindt weer de kroon voor zichzelf en verwerft zoo een kroon voor al de Zijnen.

De arme grabbelaars in het slijk probeeren ook op Kerstfeest glazen nagemaakte versierselen te voegen in de eigen gefabriceerde kroon.

En dat terwijl Kerstfeest het ons zoo ernstig zegt, dat wij slechts met zilverpapier en gouddraad wat uit het slijk opgeraapte steenen, al glanzende die dan nog, kunnen samenvoegen, maar zonder dat wij ooit een kroon zullen krijgen. En dat terwijl Kerstfeest ons predikt, dat wij arme stumpers zijn, die verdreven zijn uit het huis van den Schepper en die dagelijks beleven, dat er een breuk ligt tusschen Gods scheppingswerk en ons arme hart.

De wereld wil het Kindeke in Bethlehem voor zich opelschen, om zichzelf een nieuwe nobele figuur op te schilderen op een wapenbord, gehangen in de wijsdiche hal waar deffige groot heden, prins van het menselijk geslacht immers een kring van merkwaardige figuren vormt.

Die zoo slechts een plaats aan Jezus geeft, blijft de arme topper, die zijn eigen leven, zijn eigen mensch-zijn, zijn eigen natuur ziet te gronde gaan met de rest.

Maar wie kent de verbrokenheid, de armoede, de benauwing, den vloek die er gegaan is en die er gaat elken dag ook dikwerf door zijn leven heen, die leert roepen om herstel, die wendt zich tot het Kindeke in de kribbe, dat gekomen is om te gehoorzamen en om te dragen den vloek van Gods toorn.

Kerstfeest is het feest in de menschheid. Neen, dit beteekent niet, dat Kerstfeest eindigt in den mensch.

De schepping had niet ten doel om een vierde wereld toe te bereiden, opdat die wereld een museum zou zijn, waarin men de wereld zelf bewonderde.

De komst van Christus had niet ten doel om slechts den mensch tevreden te stellen in het paleis waar hij thuis hoort, om hem weer te maken tot het kind, dat als erfgenaam glimlachend en blij de zalen vol schatten van schoonheid en rijkdom doet bewonderen.

Kerstfeest is het herstel van de menselijke natuur; opdat God weer zou zien Zijn schepping, zooals Hij ze zich had geformeerd; opdat straks het in zijn plaats herstelde kind van de schepping zich in aanbidding voor zijn Schepper weer zou buigen.

Het is niet Gods medelijden in de eerste plaats, al heeft God een eeuwig erbarmen gekend. Het is niet onze zaligheid in de laatste plaats, al heeft ons God den hemel toebedeeld voor Zijn kinderen. Maar het is in de eerste en de laatste plaats de eer des Allerhoogsten, die door ons geschonden en vertrappt, nu weergevonden kan worden, omdat menschenkinderen heel hun leven weer dienstbaar kunnen maken aan den dienst des Allerhoogsten.

Zonder Christus heerscht de natuur. Wij zijn vleeschelijk, verkocht onder de zonde. En onze arme geest, ons arme ik dient van dag tot dag het vleesch, de ongerechtigheid, ons eigen bederf.

Maar de Koning van Kerstfeest wil herstellen, herstellen ook de verhoudingen in onzen eigen persoon.

Zoodat wij niet meer zijn dienaars van het vleesch, maar zoodat wij worden geestelijk, omdat Zijn Geest heerscht over onzen geest. En onze geest heerschen gaat in ons leven over de

hoosheden van ons hart, over de verdorvenheid van ons vleesch.

Zoo worden wij in het kindeke van Kerstfeest koningen weer en priesters. Maar koningen en priesters niet opdat wij heerlijk zouden zijn in ons eigen regiment; niet opdat wij offeranden zouden bewonderen, wier rook opstijgt tot verblijding van het menschelek hart en wier geur de wereld verheugt; maar koningen en priesters Gode en Zijn Gezalfde; opdat God uit ons leven zou ontvangen de offerande der dankbaarheid. Koningen en priesters, opdat wij heerschen zullen in ons heilig regiment over de ongerechtigheid en over de wereld tot eer des Allerhoogsten.

Zoo is Kerstfeest Christusfeest.

En het is het feest van de menscheid.

Zoo is het feest van het herstel, omdat het is het feest, waarbij God met Zijn wonder doorbreekt in de verbrokenheid van ons leven.

Zoo is het feest van het herstel, omdat de doorbraak Gods een breuk beteekent in de lijn van het eentonige dienen van de ongerechtigheid. Immers nu is er Eén die zonder zonde dient den Vader.

Zoo is Kerstfeest het feest van het herstel, omdat het beteekent een doorbraak in de verbrokenheid van onze natuur, waar zij geslingerd wordt tot in de diepste diepte van de hellepijn.

Maar zoo beteekent dan ook Kerstfeest vieren Christus zien als de Borg en de Hersteller.

En zoo beteekent Kerstfeest vieren ootmoedigheid en bereidwillig den Heiland willen volgen.

Den Heiland willen volgen, door Zijn Geest bereid, door Zijn Geest getrokken, door Zijn Geest overwonnen.

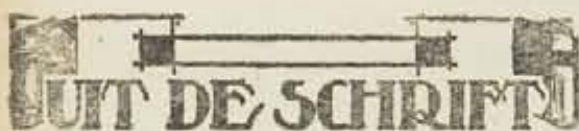
Den Heiland willen volgen in Zijn weg van onverbroken gehoorzaamheid en in Zijn weg van het lugan in den dood.

Kerstfeest vieren is sterven met Christus en leven met Christus.

En zoo is Kerstfeest vieren het binnengaan als erfgenaam in het huis, waar God Zijn kind weer vindt, en waar alles zich buigt in aanbidding voor den Allerhoogste en in trouwen dienst aan Hem zich overgeeft, die ons heeft liefgehad.

Zoo ruischt door de tempelgewelven, zoo klinkt het in alle zalen van ons levenspaleis: Eere zij God!

J. W.

God en mensch. (Kerstfeest.)

... en gij zult als God wezen ...
Gen. 3:5.
... en in gedaante gevonden als een mensch ...
Fil. 2:8.

De Paradijsgeschiedenis en de Kerstgeschiedenis staan lijnrecht tegenover elkaar.

In het Paradijs heeft de mensch geluisterd naar de verlokkenende stem van de slang: „gij zult als God wezen”. En dat Satanische gif heeft door zijn felle bekoring de ziel verblind: wezen als God; opklommen boven het door God gegevene uit, boven het menscheleke en het creatuurlijke uit, om naast God te zijn in hoogheid en macht.

Dat is de val en de ellende van den mensch geweest; dat op willen klimmen; het bracht het tegendeel; hij stortte van den top van eer in eeuwige verwoesting neer. De zonde brengt altijd het tegendeel van wat ze belooft.

En gevallen van hun hoogte dwalen nu de ballingen door de eeuwen en zoeken of er ook een middel is om weer te vinden en te betreden den heiligen bodem van Gods Paradijs — tevergeefs!

Tot Gods hoogte zijn ze niet opgeklimmen: ze bleven mensch. Ja, maar niet zóó, als Adam was eer hij luisterde naar die lokkende stem.

Mensch — dat beteekent nu: gevallen koning; ontadelde vorst; kind des toorns; beladene met een last van toorn en vloek en straf, waaraan geen ontkomen meer is in tijd noch eeuwigheid.

Mensch — dat is nu: man van smarten met de doornenkroon.

Opklommen tot God, dat had Satan beloofd en dat had de koningsmensch zich van de zonde voorgesteld. Maar ze bracht hem het tegenovergestelde. Ze roofde hem het menschelek niet, dat kan in der eeuwigheid niet. Maar dat mensch-zijn zelf maakte ze tot een bron van nooit weg te nemen leed.

Maar nu!

In de kribbe van Bethlehem ligt het kind van Maria. En de Engelen zingen hun Gloria. Met heilig verbazen ziet de hemel toe naar het wonder Gods: Gods Zoon is in gedaante gevonden als een mensch.

Daar is de tegenhanger van het Paradijsgebeuren. De mensch meende God gelijk te zullen worden — en het werd zijn val.

Maar God zelf heeft nu den weg weer ontsloten tot het herwinnen van de vroegere heerlijkheid en het klimmen naar de voleinde zaligheid: Gods Zoon wordt nu in gedaante gevonden als een mensch.

Niet als Adam in het Paradijs, de ongevallene. Neen, mensch als wij, gevallen, verloren, verzonken.

Om dien mensch weer te grijpen en te trekken en te redden en te maken tot koningsmensch.

In gedaante gevonden als een mensch — dat is het wonder van Gods gevende liefde.

Dat is het wonder van eeuwige zaligheid, die den gevallen weer maakt tot mensch. Dat doet de hoop lichten in de ziel van ontruste verloren zondaars.

Dat wordt de verwondering van al de engelen en van al de zaligen en van al de eeuwigheden: de Zoon van God gevonden als mensch.

De Kerstklokken zingen over de steden en de dorpen hun lied van aanbidding voor zooveel liefde.

En vertooste zondaars, die die liefde Gods aan zich zagen verheerlijkt, zingen stillekens mee, ver van al de vernutwendigste pracht van het Kerstfeest onzer droeve dagen: en gij mijn ziel, loof gij Hem bovenal!

C. B.

Erasmus en Calvijn, de peters van één kind.

De Vrijzinnig Christelijke Studenten Bond hield onlangs zijn eerste winterconferentie. De conferentie was gewijd aan het onderwerp: „Geloof als getuigenis”. Men moet met het woord „getuigenis” tegenwoordig zeer ter dege oppassen. Vroeger heetten de menschen nog al eens „getuigen” als zij zóóveel bezonkenheid van oordeel en zóóveel vastheid en onwrikbaarheid van overtuiging hadden, dat ze voor hun wel-omschreven overtuigingsinhoud bereid waren, geestdriftig den dood te trotseeren. Tegenwoordig heeten velen „getuigen” die zóóveel „haristocht” in het oordeel en zóóveel geslingerdheid en paradoxaliteit (= theoretischen wrik-wil) van overtuiging hebben, dat ze voor hun nimmer-omschrijfbaaren overtuigingsinhoud bereid zijn, geestdriftig het leven te trotseeren.

De eisch, om voorzichtigheid te betrachten met het woord „getuigenis” bleek dan ook al dadelijk hier wel-van-pas te zijn. Immers, men wilde onderzoeken „OF” (! en toch is men al aan het getuigen loef) „en in hoeverre in ’t optreden naar buiten het getuigenis van eigen geloofsbezit beantwoordt aan de(n) rijkdom, die gegeven is in een ondogmatisch, humanistisch Christendom”. De voorzitter van het congres stelde deze vraag immers in zijn openingswoord.

Ter conferentie sprak Prof. Dr. G. J. Heering over „de grondslagen van ons geloof”. In het verslag trof mij de omschrijving van het geloof als „geestesfunctie”, resp. idealisme; „het geloof” kan volgens Prof. Heering „het best gequalificeerd worden als divinatie”. Als het specifiek vrijzinnige in den geloofsinhoud werd genoemd „de erfenis van Erasmus, wiens Geesteskind het Vrijzinnig Protestantisme evenzeer is als het dit is van Calvijn”.

We moeten op dergelijke uitlatingen wel ter dege letten. Deze laatste maakt de rij der „calvinisten” vol. Naast Barth, en Hailjema, en Prof. Cramer komt nu ook al Prof. Heering zich als geesteskind van Calvijn aandienen. En terwijl eenerzijds zoowel van de zijde van Barth als onzerzijds al het mogelijke gedaan wordt, om Erasmus en Calvijn, humanisme en reformatie, uit elkaar te houden, en dit gepretendeerde onderscheid ook te bewijzen bij eerlijk historisch onderzoek, daar wordt hier tusschen die twee een brug geslagen. „Zoo maar in de gauwigheid”, zou men zeggen, als men niet tijdig zijn spontaneiteit bedwong door de overweging, dat hier de hoogleeraar resultaat van studie denkt te geven.

Dat komt zoo van al die „interpretaties”. Men werkt te gaarne, niet met auteurs, doch met hun „interpretaties”. Prof. Hailjema schreef eens over de „bedenklijke Calvijn-interpretatie” van Prof. Hoekstra, Dr. Kraan, en mij; onze oudere lezers herinneren zich, wat ik daarop heb geantwoord. Thans zullen we een debat kunnen krijgen over diens „bedenklijke Erasmus-interpretatie”.

En inmiddels liggen de boeken van Calvijn en Erasmus te verdrogen in stoffige bibliotheek-magazijnen.

K. S.

Ook de Christelijke politiek in gevaar. (IV.)

Wanneer Emil Brunner, over wien wij nu verder iets zouden zeggen, met duidelijke woorden in zijn brochure over den staat als probleem van de kerk, of in zijn boek over „Gebod und Ordnungen”, de mogelijkheid van een christelijke politiek ontkent, dan zijn de gronden, waarop deze stellige, en bij hem uit heel zijn denken noodwendigerwijs voortvloeiende, meening rust, zeer duidelijk verwant aan wat wij boven als

Kierkegaards grondgedachten aanduidden.

Ook Brunner immers steekt van wal met de dualistische uiteenrukking van schepping en verlossing. Als Schepper bepaalt God het „vanwaar” der wereld; als Verlosser het „waarheen”. Als Schepper is Hij haar „aanvang” en „grond”; als Verlosser haar „einde” en „doel”.

Dus is de gehoorzaamheid geen andere dan deze, dat wij de wereld, ook de historisch gegeven wereld, ook de in haar ook tegetredende scheppings-ordeningen, wel aanvaarden, maar dat wij tegelijkertijd, en met even grooten ernst en nadruk, in naam van de „toekomstende wereld”, die immers de „wereld der verlossing” is, die scheppingswereld verloochenen, en er „neen” tegen zeggen, erlegen protesteeren.

Immers, juist in het „midden”, op de „grens” tusschen dit „vanwaar” en dit „waarheen”, staat „het oogenblik”. Het „oogenblik” der konkrete beslissing, der „Entscheidung”. Men kent uit de geschriften van Kierkegaard dat bekende, interessante, maar moeilijke begrip van „het oogenblik”, met zijn konkrete „beslissing”. God, zoo zegt Brunner, roept ons van twee kanten zijn wil toe: hij doet dit van de schepping (het „begin”) uit, maar ook van het „doel” uit; en wij kunnen nu Gods wil, al is hij één, slechts verstaan in deze tweedheid. God ziet op ons neer, als het ware, van die twee polen uit: uit het begin, en ook uit het eind. En wij hebben dan onze positie in het „midden” tusschen die twee; daar, in dat „midden”, daar is onze plaats, in het midden tusschen verleden en toekomst, tusschen aanvang en eind, tusschen de scheppingswereld, deze wereld, en de toekomst, de komende wereld. Het tegenwoordige „oogenblik”, waarin wij nu leven, en tot een konkrete beslissing moeten komen inzake wat wij doen en laten moeten, het bindt ons geheel en al. Dat „oogenblik” is het eenige, dat in onze macht staat; het verleden staat niet in onze macht, de toekomst evenmin. Alleen dat „punt”, dat ééne punt, dat wij „nu” noemen, het tegenwoordige oogenblik, de „Gegenwart”, alleen dat staat in onze macht. Verleden en toekomst vallen in dat „oogenblik” uiteen, het is de „grens” van het tegenwoordige „nu”, waarin wij opgenomen zijn.

Mag men nu tusschen die beide nog het „derde” begrip van den Verzoener plaatsen? Neen, zegt Brunner; wie dat doet, toont daarmee, dat hij nog niet begrepen heeft, dat de beide begrippen van „verleden” en „toekomst” een ethischen zin hebben. „Verzoening”, dat is juist dit „midden” van den tijd, waarin schepping en verlossing, waarin God als Schepper en God als Verlosser aan ons openbaar wordt. Ons zedelijk „oogenblik”, dat is voor ons „de tijd der verzoening”, en dus ook de „tusschentijd”, ons „interim”. Echt „evangelische” ethiek is daarom ook „interimsethiek”. Het ethische is naar zijn aard een interim, iets dat slechts provisionair is, liggende tusschen „zondeval” en „opstanding”; het is de existentiemanier van den „homo viator”, den pelgrim, die de bestaande, gegeven, historische wereld maar nimmer algeheel aanvaarden kan, ze ook niet principieel aanvaarden kan, doch altijd haar „kritiseert”, en dus er tegen protesteert, omdat hij op weg is naar een „toekomstende wereld”, welke de bestaande, historisch gegeven, wereld oordeelt. De christen weet van die toekomstende wereld, weet ook, dat zij het gericht beteekent over onze scheppingswereld; en daarom kan ook alleen hij ernst maken met dit interimskarakter van de ethische gehoorzaamheid.

Uit dit alles vloeit dus voort, dat „konservatisme” en „revolutie” in deze historische gegevenheid nimmer tegenover elkaar mogen gesteld worden, als ware de een goed, de ander kwaad. Het konservatisme vergeet, dat God deze wereld als deze wereld niet wil; het rekent niet met den ernst der zonde, niet met de macht van het komen der toekomstende eeuw. Wij kennen nu eenmaal geen andere wereld, dan deze zondige, geen andere gegevenheden en ordeningen dan zondige, wij kennen de schepping van God slechts als gebroken schepping, gebroken immers door de zonde. Daarom komt Gods wil uit haar ons nimmer recht streeks tegen; alleen maar indirekt komt hij ons daarin tegemoet. Er is niets werkelijks in de wereld, dat God niet „wil”; maar er is tegelijkertijd ook niets in deze wereld, dat God ook niet NIET wil. Zoover het zijn schepping is, wil Hij het, maar zoover Hij het voert wil tot de verlossing, tot de toekomstende eeuw, wil Hij het ook niet. Geen enkel gegeven ding is als zoodanig in zijn zóó-zijn Gods ordening of gebod. Wie dat voorbijziet, komt volgens Brunner tot een konservatisme, dat puur heidens is. Dus moet alle „konservatisme” worden begeleid door den drang naar „revolutie”. Evenzeer revolutionair als konservatief is het christelijk gebod. Want het „gebod” van „God als Verlosser” zegt „neen” tot deze wereld; dus hebben wij het ook te doen. „De gedaante dezer wereld gaat voorbij”. „Zie, ik maak alle dingen nieuw”. Als Schepper verlangt God van ons de erkenning van Zijn orde

ningen; en
daad het
ons immo
uitgaan. M
tegelijkert
wij noodge
ook teve
op het ko
lingen int
wij aan
god, gelijk
tusschen
regering
schepping
van een k
karakter
niets mo
middelen
dende, er
erlegen te
worden z
kun op st
En hier
menging
zoude ge
pingsorde
van een b
aan Kier
wel de w
is slechts
en davor
dwangma
zijn van
ningen zij
der dan
schen vor
der dan
openba
digheid
de wil Ge
de om on
niet slech
stand er
Brunner
schen te
en meent
het recht
En zoo
van bepa
is iemanc
sche geg
verband
ren bij el
in de eet
het aang
dan wat
in het
staatsvor
Een v
ervan zeg
om deze
zijn.

Het is
de bijzon
rubriek
te citeer
hebben.

Toen
kiezen z
een paat
spreking
op, of
zijn, die
de bewu
kondiger

Indere
In den
dien M
Kerstver

Beren
ren ond

In hij
bundeld
een die
voelvoll
breken
klanken
dichtjes
moment
mensch
dende
de hoof
om de
sympat
deering
te gaan.

Thans
omvang

Uitg.